

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2008¹

Οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του ελληνικού πληθυσμού, **είναι Έλληνες πολίτες και υπάγονται στο Σύνταγμα και τους Νόμους του Ελληνικού Κράτους**. Στη βάση αυτή, απολαμβάνουν στο ελληνικό έδαφος, όλων των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων που κατοχυρώνει για τους Έλληνες πολίτες το Σύνταγμα του Κράτους (**δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι, συνδικαλιστική ελευθερία, ελευθερία έκφρασης** κ.ο.κ.). Έτσι, **οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα οργανώνονται πολιτικά, ψηφίζουν και εκλέγονται, οργανώνονται σε συλλογικά όργανα, συμμετέχουν στα κοινά και στις θεσμοθετημένες δομές της αυτοδιοίκησης**. Περαιτέρω, και λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσής τους, αναγνωρίζονται **από την πολιτεία ως κοινωνικά ευπαθής ομάδα του πληθυσμού**, προς όφελος της οποίας υιοθετούνται **μέτρα και δράσεις θετικής διάκρισης**. Άλλωστε και οι διεκδικήσεις των ίδιων των τσιγγάνων διατυπώνονται στη βάση της «ευπαθούς» ομάδας του πληθυσμού. Στην παραπάνω κατεύθυνση, κατά τη διάρκεια του 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΠΟΣΕΡ στη Θεσσαλονίκη (28/4/2001), δημοσιοποίησαν **Διακήρυξη Αυτοπροσδιορισμού** με το εξής περιεχόμενο: «Οι Έλληνες Τσιγγάνοι δηλώνουμε κατηγορηματικά και προς πάσα κατεύθυνση ότι είμαστε ένα άρρηκτα συνδεδεμένο κομμάτι ελληνισμού και οποιαδήποτε άλλου τύπου λογική και θεώρηση από οπουδήποτε κι αν εκφράζεται θα μας βρίσκει αντίθετους».

Ως εκ τούτου, οι (έλληνες) τσιγγάνοι καταγράφονται στις γενικές απογραφές με τα ίδια κριτήρια που απογράφεται και ο υπόλοιπος Ελληνικός πληθυσμός. Οι όποιες καταγραφές, δε, τσιγγάνων διενεργούνται από δήμους ή άλλους φορείς, έχουν ως σκοπό την υποβολή προτάσεων σε προγράμματα για την κοινωνική ένταξή τους. Στην πράξη, επομένως, οι Δήμοι καταγράφουν τους τσιγγάνους που διαβιούν στα όρια τους και έχουν ανάγκη κοινωνικής ένταξης. Τα κριτήρια, ωστόσο, της καταγραφής δεν είναι ασφαλή και στηρίζονται κυρίως στον αυτοπροσδιορισμό των ίδιων.

Περαιτέρω, η ελληνική πολιτεία, για την καταπολέμηση κάθε είδους διακρίσεων και την προαγωγή της ισότητας των πολιτών, με ιδιαίτερη αναφορά σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες του πληθυσμού, υιοθέτησε και υλοποιεί από το 2002, ένα Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης (Ο.Π.Δ.) για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων. Το Ο.Π.Δ. εντάσσεται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού και παράλληλα με τη μεταφορά στην ελληνική νομοθεσία των οδηγιών² περί της «*αρχής της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού*» και της «*ισότιμης πρόσβασης στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση*» επιχειρεί την καταπολέμηση

¹ Στο τέλος κάθε έτους το ΥΠΕΣ αποστέλλει ετήσια έκθεση πεπραγμένων προκειμένου να συμπεριληφθεί στην ετήσια έκθεση της ΕΕΔΑ

² Πρόκειται για τις οδηγίες 43/2000 και 78/2000 της Επιτροπής της ΕΕ που ενσωματώθηκαν στην εσωτερική έννομη τάξη με το Ν.3304/05 (ΦΕΚ 16/Α/27-01-05).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων, μέσω της υλοποίησης θετικών δράσεων κοινωνικής ένταξης.

Οι στόχοι του προγράμματος συμπυκνώνουν το βασικό συμπέρασμα του κοινωνικού διαλόγου που αναπτύχθηκε στη χώρα κατά τη δεκαετία του 1990, ότι τα προβλήματα των Ελλήνων Τσιγγάνων επιλύονται τοπικά στη βάση των ιδιαιτεροτήτων των τοπικών κοινωνιών, κάτω όμως από μια ενιαία εθνική στρατηγική, η οποία θέτει το πλαίσιο και τους στόχους.

Ουσιαστικά, η πολυπλοκότητα της κοινωνικής ένταξης υπέδειξε την αναγκαιότητα διαρκούς και συντονισμένης παρέμβασης, προκειμένου να αντιμετωπισθούν ενιαία και στην ολότητά τους τα προβλήματα των Ελλήνων τσιγγάνων. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις μέσα από το ΟΠΔ σχεδιάστηκαν ώστε να έχουν χαρακτήρα πολυδιάστατο και μέσα από αυτές επιχειρήθηκε η ολοκληρωμένη προσέγγιση του θέματος. Επί πλέον, το πρόγραμμα επικεντρώθηκε στην ανάπτυξη μιας συνεκτικής δέσμης μέτρων, προληπτικού και διορθωτικού χαρακτήρα, τα οποία καλύπτουν σταδιακά όλη την πορεία της ένταξης. Μέσα από το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης, επιχειρείται η εφαρμογή στεγαστικής πολιτικής για τους Έλληνες Τσιγγάνους, σε συνδυασμό με ενέργειες που υποστηρίζουν και προωθούν την κοινωνική τους ένταξη (κατάρτιση, εκπαίδευση, προώθηση στην απασχόληση, παροχή υπηρεσιών υγείας, πολιτισμού και αθλητισμού). Η επίτευξη των στόχων του πραγματοποιείται με την ανάπτυξη ενός συνόλου αλληλοεξαρτώμενων και αλληλοσυμπληρούμενων Μέτρων με Υπομέτρα τα οποία εντάσσονται σε δύο Άξονες: Υποδομές & Υπηρεσίες με βάση την εννοιολογική τους διάκριση.

Για το σχεδιασμό και την εφαρμογή των μέτρων του προγράμματος αυτού δραστηριοποιήθηκε ένας μεγάλος αριθμός εμπλεκομένων υπηρεσιών της Κεντρικής Διοίκησης, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι ίδιοι οι τσιγγάνοι (μέσω των συλλογικών τους οργάνων). Για την παρακολούθηση του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης θεσμοθετήθηκε με απόφαση του Πρωθυπουργού Διυπουργική Επιτροπή την οποία συντονίζει ο Υφυπουργός Εσωτερικών και στην οποία συμμετέχουν όλοι οι συναρμόδιοι υπουργοί, ενώ συγκροτήθηκε Επιτροπή στο ΥΠΕΣ με συμμετοχή στελεχών του, εκπροσώπων του Δικτύου ΡΟΜ, της ΠΟΣΕΡ, και εμπειρογνομώνων για την προετοιμασία των θεμάτων που αφορούν στη βελτίωση των υποδομών των χώρων διαμονής στο πλαίσιο του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων και την παρακολούθηση της υλοποίησής του.

1^{ος} ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Στέγαση (Υπ. ΕΣ.): Υπό το φως των ανωτέρω, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει δοθεί από το ΥΠ.ΕΣ. στην αντιμετώπιση του στεγαστικού ζητήματος του πληθυσμού των Τσιγγάνων, δεδομένου ότι η βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου συνιστά βασική προϋπόθεση ενδυνάμωσής του, με θετικές επιδράσεις στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Μέσω των επιλέξιμων στεγαστικών δράσεων υπάρχει πρόβλεψη για την αντιμετώπιση όλων των τύπων στεγαστικών προβλημάτων που κατά καιρούς διαπιστώθηκαν και προτάσεις για υλοποίηση αντίστοιχων και κατάλληλων παρεμβάσεων. Έτσι οι επιλέξιμες προς υλοποίηση στεγαστικές δράσεις διακρίνονται σε μόνιμες και προσωρινές (με προοπτική μονιμότητας). Αναλυτικότερα, σημειώνουμε τα κάτωθι:

Α) Πρόγραμμα στεγαστικής δανειοδότησης Ελλήνων Τσιγγάνων: χορήγηση 9.000 στεγαστικών δανείων, ύψους 60.000,00€ έκαστο, σε Έλληνες Τσιγγάνους που διαβιούν σε καταυλισμούς της χώρας, μέσα σε σκηνές, παράγκες ή άλλες κατασκευές που δεν πληρούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις μόνιμης κατοικίας. Όπως ρητά προβλέπεται από τις σχετικές νομοθετικές διατάξεις (Ν.2946/2001, άρθρο 19, αριθμ.33165/23-06-06 ΚΥΑ, ΦΕΚ 780/Β/2006), το πρόγραμμα **χρηματοδοτείται αποκλειστικά από εθνικούς πόρους και με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου**. Η χορήγηση των δανείων γίνεται **με ευνοϊκούς όρους** και ειδικότερα: η συνολική διάρκεια εξόφλησής τους ανέρχεται στα 22 χρόνια, οι δανειολήπτες επιδοτούνται σε ποσοστό 80% από το Ελληνικό Δημόσιο για την εξόφληση του επιτοκίου, ενώ οι Τράπεζες διασφαλίζονται για το 100% του χορηγούμενου κεφαλαίου και των τόκων αυτού. Από τη μέχρι σήμερα πορεία του προγράμματος διαφαίνεται ότι, αν και η εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου αποτελεί σημαντική προϋπόθεση «στήριξης» κατά την εκπόνηση στεγαστικών δράσεων κοινωνικού χαρακτήρα, εντούτοις, στη συντριπτική πλειοψηφία των επωφελούμενων λειτούργησε ανασταλτικά κατά την εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεών τους απέναντι στο Δημόσιο³. Για παράδειγμα, τα σχεδόν μηδενικά ποσοστά σταδιακής αποπληρωμής των χορηγούμενων δανείων κατ' επίκληση της άγνοιας των δανειοληπτών, μάλλον τελούν σε ευθεία γραμμή με την ασφάλεια που προσφέρει η εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου, παρά με την έλλειψη κατανόησης της υποχρέωσης αποπληρωμής των δανείων. Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται από το γεγονός της ρητής αναφοράς της υποχρέωσης αποπληρωμής στο πλαίσιο των δανειστικών συμβάσεων που υπογράφονται μεταξύ δανειοληπτών και τραπεζών καθώς και από τις συνέπειες μη αποπληρωμής που έχουν ήδη εφαρμοστεί στα ληξιπρόθεσμα δάνεια (π.χ. αύξηση των δόσεων λόγω απώλειας της επιδότησης του επιτοκίου).

Τα δάνεια προορίζονται αποκλειστικά για την **απόκτηση πρώτης κατοικίας**, είτε πρόκειται για αγορά ή ανέγερση κατοικίας, αποπεράτωση υφιστάμενου ημιτελούς κτίσματος ή και ένταξη σε προγράμματα οργανωμένης οικιστικής δόμησης. Στην τελευταία περίπτωση, η ένταξη σε προγράμματα οργανωμένης οικιστικής δόμησης απαιτεί τη **ρητή συναίνεση των δικαιούχων**, την **παραχώρηση** δημόσιας, δημοτικής ή κοινοτικής έκτασης και την εφαρμογή ελάχιστων τεχνικών προδιαγραφών (δηλ. κατασκευή κατοικιών ελάχιστης καθαρής επιφάνειας 85τμ). Τα ανωτέρω (όπως και κάθε άλλος όρος περί της στεγαστικής συνδρομής και εκταμίευσης των

³ Διευκρινίζεται ότι σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο, η χορήγηση του κεφαλαίου γίνεται απευθείας στους επωφελούμενους οι οποίοι, εντός των ισχυουσών νομικών δεσμεύσεων περί των εκταμιεύσεων των δανείων από τις τράπεζες (αντικειμενική και εμπορική αξία), καθορίζουν και τον τύπο της κατοικίας που θα αγοράσουν ή θα κατασκευάσουν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

δανείων) προβλέπονται ρητά και με ενιαίο τρόπο στη βάση Κοινής Απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομίας & Οικονομικών.

Από την έναρξή του το 2002 (Ν.2946/2001, άρθρο 19, αριθμ.18830/02-05-02 ΚΥΑ, ΦΕΚ 609/Β/2002), το πρόγραμμα έχει επανεξετασθεί και **αναθεωρείται διαρκώς⁴**, ώστε να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και συνθήκες διαβίωσης της ομάδας στόχου. Στο πλαίσιο έτσι μιας δυναμικής διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης, καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για τη λήψη των αναγκαίων θεσμικών τροποποιήσεων **για τη στοχευμένη υλοποίηση του Προγράμματος, την εντατικοποίηση των καταβαλλόμενων ενεργειών και την αποτελεσματικότερη υλοποίησή του**, στο πλαίσιο και της συνεχούς συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκομένων φορέων για την υλοποίηση του προγράμματος (Υπουργείο Εσωτερικών, Οικονομίας, τοπικές αρχές, συνεργαζόμενες τράπεζες). Η πλέον **πρόσφατη αναθεώρηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου**, που λαμβάνει υπόψη της τα αιτήματα των οργάνων εκπροσώπησης των τσιγγάνων και τις επιταγές που απορρέουν για την Ελλάδα από τα διεθνή συμβατικά κείμενα (Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, Οδηγία Επιτροπής Υπουργών του ΣτΕ 2005(4) για τη στέγαση, Τελικές Παρατηρήσεις Επιτροπής Οικονομικών, Κοινωνικών & Πολιτιστικών Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, Τελικές Παρατηρήσεις Επιτροπής Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων του ΟΗΕ κ.α.) στηρίζεται στην κατά προτεραιότητα συνδρομή όσων διαβιούν υπό ακατάλληλες συνθήκες και επιβαρύνονται από τη συνδρομή λοιπών αντικειμενικών συνθηκών που ενισχύουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2006 (ΚΥΑ 33165/23-06-06).

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι ο «στοχευμένος» προσανατολισμός του Προγράμματος αποτελεί αφενός **καινοτόμο εγχείρημα**, αφετέρου, ως διαδικασία επιλογής κοινωνικών κριτηρίων αξιολόγησης, δεσμεύεται από την επιλογή μιας από περισσότερες κοινωνιολογικές προσεγγίσεις (ενός πολυσύνθετου ζητήματος) μέσα σε ένα συστημικό περιβάλλον, που κάθε μια έχει δυνατά και αδύνατα σημεία. Επομένως, η αξιολόγηση των εκάστοτε επιλεγέντων κριτηρίων οφείλει να συνυπολογίζει μεταξύ άλλων, τους στόχους του εκάστοτε Προγράμματος και τον τρόπο με τον οποίο αυτά μπορούν να το υπηρετήσουν, το βαθμό ενίσχυσης ή ακύρωσης του υφιστάμενου πλαισίου, τη δυνατότητα και το βαθμό ανταπόκρισης της ομάδας στόχου και σε κάθε περίπτωση χρειάζεται να προχωράει στην αντιπρόταση νέων εργαλείων-κριτηρίων με γνώμονα την ενίσχυση της υλοποιούμενης δράσης.

⁴ Η χορήγηση στεγαστικών δανείων σε Έλληνες Τσιγγάνους προβλέφτηκε αρχικά με την αριθμ.18830/02-05-2002 (ΦΕΚ 609/Β/2002) ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών και ΕΣΔΔΑ, με την οποία προβλεπόταν η χορήγηση συνολικά 3.500 δανείων, ύψους **45.000€ έκαστο**. Εν συνεχεία, με την αριθμ.13576/31-03-2003 ΚΥΑ (ΦΕΚ 396/Β/2003) ο αριθμός των προς χορήγηση δανείων **αυξήθηκε στα 4.500**, ενώ αντίστοιχα το ύψος των δανείων αυξήθηκε στις **60.000€**. Ακολούθησαν οι αριθμ.36871/21-08-2003 (ΦΕΚ 1208/Β/2003), 6035/30-01-2004 (ΦΕΚ 170/Β/2004), 28807/28-05-2004 (ΦΕΚ 812/Β/2004) και 7237/15-02-2005 (ΦΕΚ 236/Β/2005) ΚΥΑ με τις οποίες παρατάθηκε σταδιακά η προθεσμία υποβολής των αιτήσεων για τη συμμετοχή στη διαδικασία αξιολόγησης, **αυξήθηκε ο αριθμός των προς χορήγηση δανείων στα 9.000** και λήφθηκαν περαιτέρω μέτρα και τεχνικές προδιαγραφές αξιοποίησης των δανείων, ενώ προσφάτως με την αριθμ.42950/30-08-2008 ΚΥΑ (ΦΕΚ 1575/Β/2008) παρατάθηκε ο χρόνος σύναψης δανειστικής σύμβασης με τις τράπεζες. Σημειώνεται έτσι, ότι με τις εν λόγω τροποποιήσεις **αποτυπώνεται στην πράξη η βούληση της Διοίκησης να ανταποκριθεί στις ανάγκες τόσο των Τσιγγάνων όσο και της αποτελεσματικής υλοποίησης του ίδιου του Προγράμματος**.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Κατόπιν των ανωτέρω, σημειώνουμε εν συντομία τις βασικές από τις αλλαγές που επήλθαν με την πρόσφατη θεσμική αναθεώρηση:

- Υιοθέτηση **κοινωνικών κριτηρίων αξιολόγησης** που λαμβάνουν υπόψη τους τις ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού των Ελλήνων Τσιγγάνων (π.χ. μονογονεϊκές οικογένειες, πολύτεκνες οικογένειες, άτομα με αναπηρίες, άτομα χαμηλού εισοδήματος κ.α.).
- Συγκρότηση **επιτροπών αξιολόγησης σε τοπικό επίπεδο** με συμμετοχή εκπροσώπων των Τσιγγάνων και κοινωνικών λειτουργών με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες της ομάδας στόχου.
- Διασφάλιση της **κατανομής των δανείων** βάσει των υπάρχουσών στεγαστικών αναγκών στο σύνολο των ΟΤΑ της ελληνικής επικράτειας.
- Προώθηση της **ενεργούς δράσης των τοπικών αρχών** μέσω της ενίσχυσης των στεγαστικών δράσεων που υλοποιούν οι ΟΤΑ και στηρίζουν οι Τσιγγάνοι (βούληση ένταξης σε προγράμματα οργανωμένης οικιστικής δόμησης).
- Προώθηση της **αποτελεσματικότητας** του προγράμματος μέσω της **επικαιροποίησης** των φακέλων των υποψηφίων σε σχέση με τις υπάρχουσες στεγαστικές τους ανάγκες.
- **Απλοποίηση της διαδικασίας** υποβολής αιτήσεων, με την καθιέρωση διαύλων απευθείας επικοινωνίας των δικαιούχων και των φορέων υλοποίησης του προγράμματος.
- Καθιέρωση **νέων, αυστηρότερων όρων ελέγχου και παρακολούθησης** της διαδικασίας χορήγησης και εκταμίευσης των δανείων (π.χ. σχέση αντικειμενικής και εμπορικής αξίας οικοπέδων και κατοικιών, ανώτατα όρια δόσεων εκταμίευσης κ.α.).

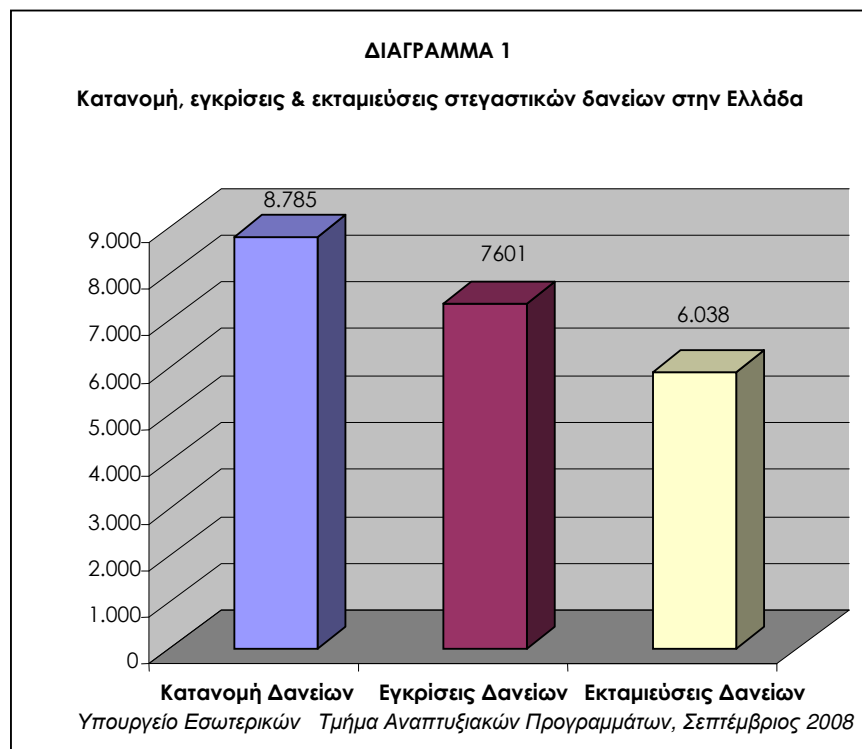
Περαιτέρω, το 2005, δημιουργήθηκε **μια νέα βάση δεδομένων**, για την αποτελεσματικότερη διαχείριση και διασταύρωση των στοιχείων των αιτήσεων των υποψηφίων.

Σε συνέχεια έτσι της επικαιροποίησης των στοιχείων των υποψηφίων βάσει της αναθεωρημένης διαδικασίας αξιολόγησης των αιτήσεων και της εξασφάλισης του συνόλου των απαιτούμενων εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου για τη χορήγηση των εν λόγω δανείων (συνολικά 9.000), το Υπουργείο Εσωτερικών έχει ολοκληρώσει την **κατανομή 8.785 στεγαστικών δανείων** σε ισάριθμες οικογένειες τσιγγάνων, στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας, δίνοντας ωστόσο έμφαση σε Δήμους με έντονα προβλήματα. Μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί⁵ **7.601 αποφάσεις** στεγαστικής συνδρομής σε ισάριθμες οικογένειες, από τις οποίες, **6.038** έχουν εκταμιεύσει ήδη τα δάνειά τους από τις συνεργαζόμενες τράπεζες (ποσοστό απορρόφησης 79,4%).

⁵ Διευκρινίζεται ότι η έκδοση των αποφάσεων ακολουθεί την ολοκλήρωση της διαδικασίας αξιολόγησης των αιτήσεων από τους οικείους Δήμους.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

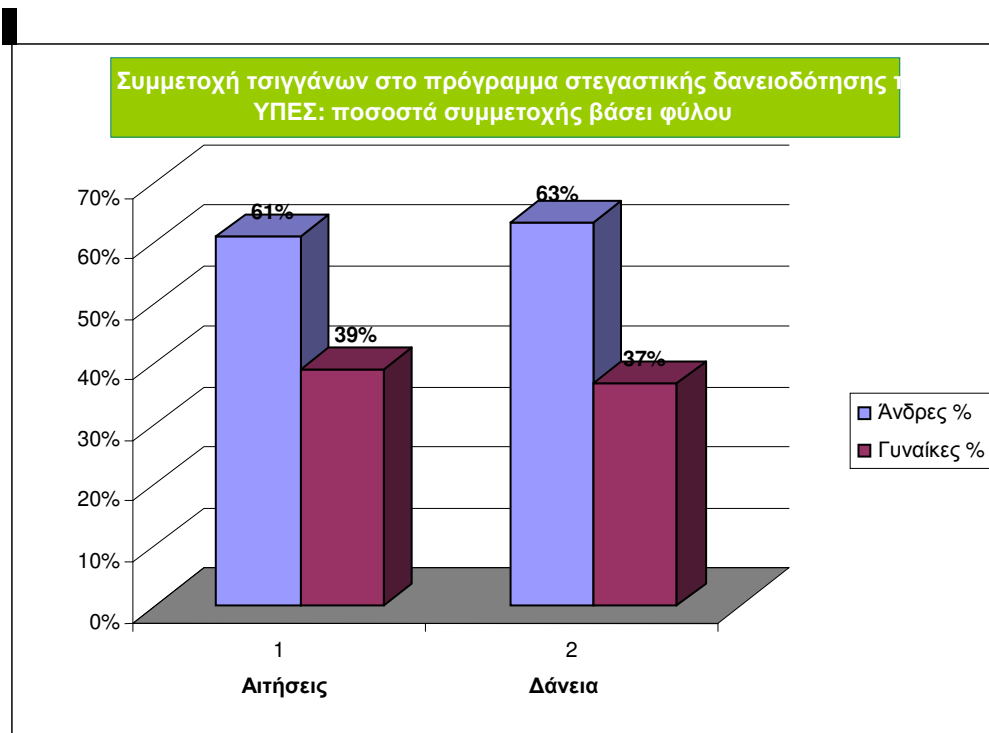

Σε μια προσπάθεια **ποιοτικής και ποσοτικής αποτίμησης του προγράμματος** επισημαίνουμε τα ακόλουθα:

Σχετικά με την **προώθηση της ισότητας των φύλων** ιδίως δε της ενδυνάμωσης της συμμετοχής των γυναικών τσιγγάνων στη δημόσια – κοινωνική ζωή (π.χ. εφαρμογή κριτηρίου μοριοδότησης μονογονεϊκών οικογενειών) και σε συνέχεια της ολοκλήρωσης της πρώτης φάσης υλοποίησης του προγράμματος (2002-2005), διαπιστώνεται ότι σε σύνολο 15.665 αιτήσεων, **6.117** υποβλήθηκαν από γυναίκες, ενώ μεταξύ 5.747 δικαιούχων, **2.114** είναι γυναίκες. Αναλυτικά στοιχεία παρουσιάζονται στο διάγραμμα 2 που ακολουθεί.

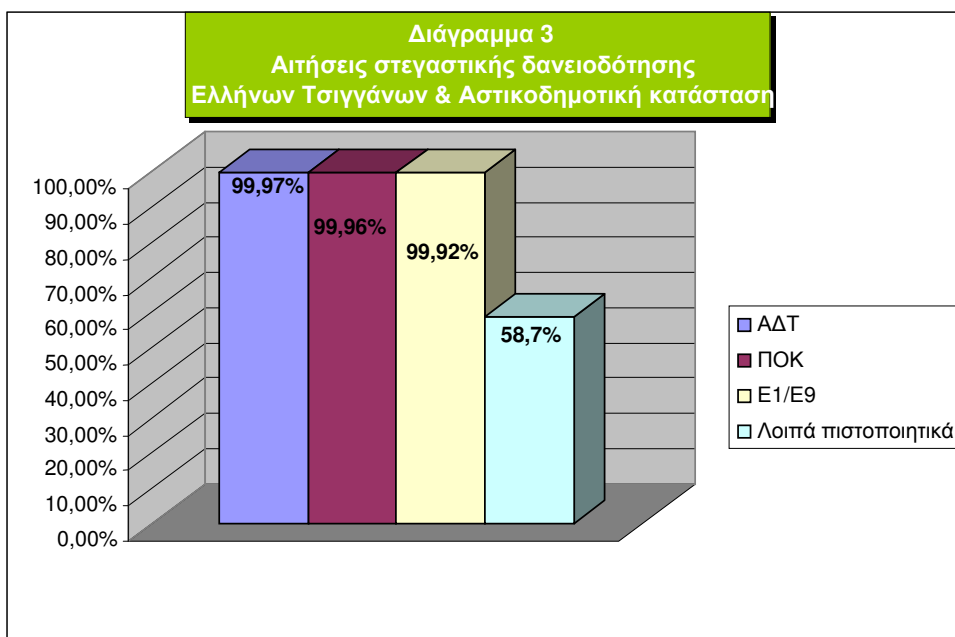

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Περισσότερα στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή των δύο φύλων στο πρόγραμμα θα είναι διαθέσιμα με την ολοκλήρωση της αναθεωρημένης διαδικασίας υποβολής αιτήσεων που τέθηκε σε ισχύ το β' εξάμηνο του 2006.

Περαιτέρω, σε μια προσπάθεια ποσοτικής αξιολόγησης των δικαιολογητικών που υποβλήθηκαν, διαφαίνεται ότι το πρόγραμμα στεγαστικής δανειοδότησης αποτέλεσε ισχυρό κίνητρο εγγραφής στα δημοτολόγια και απόκτησης πιστοποιητικών. Αν και με έμμεσο τρόπο, συνέβαλε έτσι, στην αποτελεσματική **τακτοποίηση της αστικο-δημοτικής κατάστασης** του πληθυσμού των τσιγγάνων, καθώς και στη δημιουργία «ατομικής συνείδησης», σε ό,τι αφορά στην ύπαρξη των αναγκαίων υπηρεσιών και τον τρόπο αξιοποίησης αυτών. Αναλυτικά στοιχεία για το πλήθος και το είδος των πιστοποιητικών που διαθέτουν οι τσιγγάνοι, παρουσιάζονται στο διάγραμμα 3.

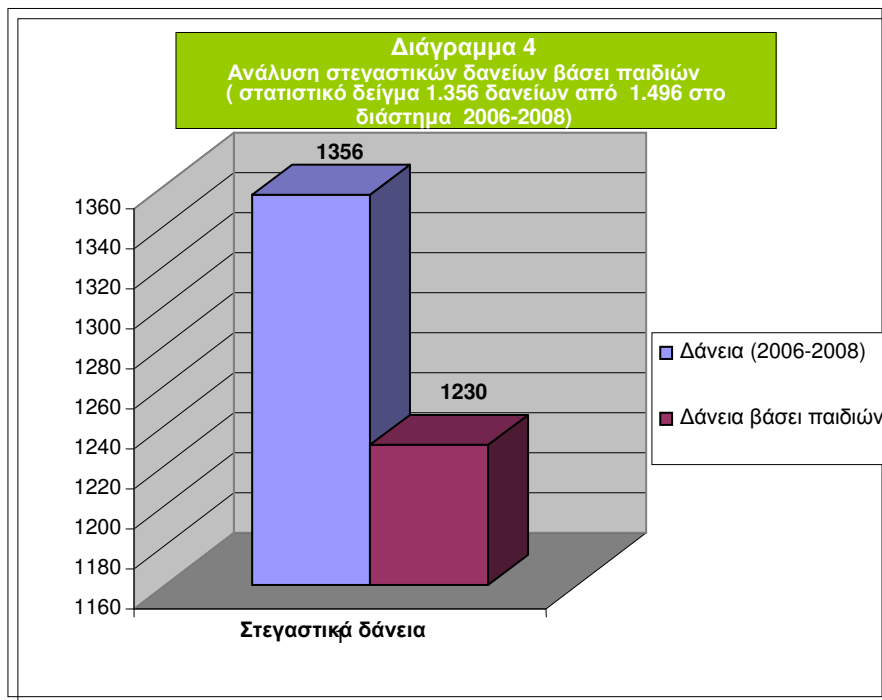

Σημειώνεται ότι στην κατηγορία «λοιπά δικαιολογητικά» περιλαμβάνονται βεβαιώσεις σπουδών, πιστοποιητικά υγείας σε περιπτώσεις αναπηρίας των αιτούντων ή/και των μελών της οικογένειάς τους, βεβαιώσεις χορήγησης επιδομάτων εισοδηματικής πολιτικής κ.α., ενώ τυχόν ελλειμματικά ποσοστά δικαιολογητικών Ε1 και Ε9 δικαιολογούνται από το γεγονός της μη υποχρέωσης υποβολής αντίστοιχων δηλώσεων εισοδήματος και περιουσιακών στοιχείων, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις εισοδηματικής πολιτικής και φορολογίας φυσικών προσώπων.

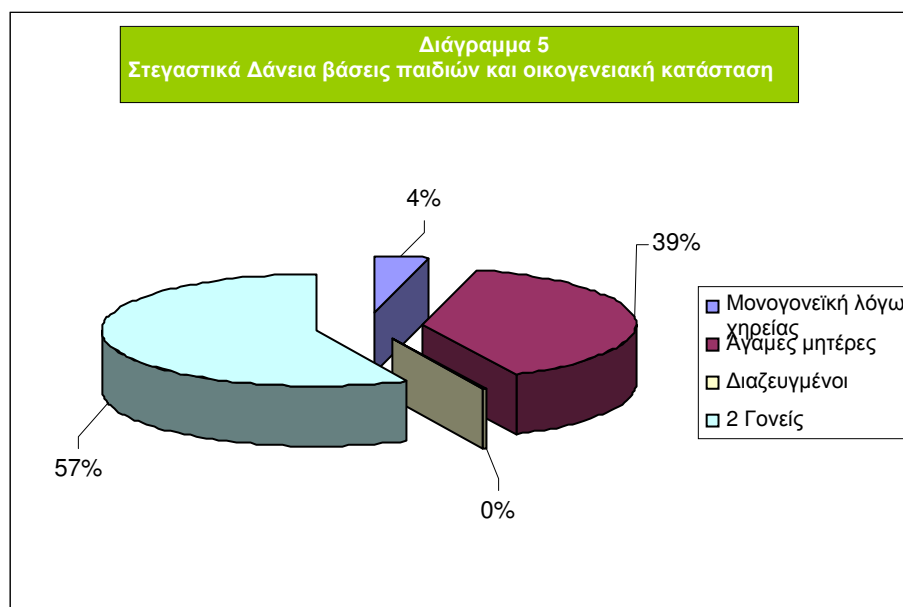
Παράλληλα, βάσει των δικαιολογητικών που κατατέθηκαν στο πλαίσιο της αναθεωρημένης διαδικασίας (Σεπτέμβριος 2006) και που επιβεβαιώνουν την προστασία της οικογένειας μέσω της προτεραιότητας που δίδεται στα παιδιά, διαπιστώνεται ότι, επί στατιστικού δείγματος 1.356 εγκεκριμένων δανείων σε ισάριθμες οικογένειες (επί συνόλου 1.496 εγκρίσεων κατά τη διετία Β' εξάμηνο 2006 - Β' εξάμηνο 2008), 1.230 οικογένειες – δικαιούχοι στεγαστικής συνδρομής είχαν τη δεδομένη χρονική στιγμή από 1 έως και 8 παιδιά.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Αναλυτικότερα στοιχεία κοινωνιολογικού ενδιαφέροντος των εν λόγω οικογενειών παρουσιάζονται στο διάγραμμα 5 που ακολουθεί, ενώ πληρέστερη εικόνα θα είναι διαθέσιμη με την ολοκλήρωση της αξιολόγησης των αιτήσεων που υποβλήθηκαν στο σύνολο των ΟΤΑ της Χώρας.

Αξίζει να σημειωθεί επίσης, ότι με το ισχύον καθεστώς, οι επωφελούμενοι επιλέγουν μόνοι τους τον τόπο μόνιμης διαβίωσής τους, σύμφωνα με τους οικογενειακούς τους δεσμούς, τις προσωπικές τους ανάγκες (π.χ. εργασία) κ.ά. Συνολικά, το πρόγραμμα στεγαστικής δανειοδότησης αποτελεί **παράδειγμα καλής πρακτικής** (λαμβάνοντας υπόψη και το μέσο όρο των μελών μιας τσιγγάνικης οικογένειας, η συμβολή του κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική για τον

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

τύπο και το καθεστώς της εγκατάστασης που παρέχει), ωστόσο, από την αξιολόγηση της πρώτης φάσης εφαρμογής του φαίνεται ότι πρόκειται για ένα ιδιαίτερα **φιλόδοξο και καινοτόμο πρόγραμμα**, υπό την έννοια ότι δρομολογεί την **άμεση μετάβαση σε ένα διαφορετικό καθεστώς στέγασης** με αυξημένες εντούτοις υποχρεώσεις (π.χ. διαχείριση σημαντικού ποσού χρημάτων και επιλογή κατοικίας απευθείας από τους επωφελούμενους). Ενώ είναι σαφές δηλαδή ότι η υποχρέωση παροχής κατοικίας οριοθετείται από τη διασφάλιση επαρκούς, μόνιμης κατοικίας με ασφαλές καθεστώς κατοχής προστατευόμενο από το νόμο, εντούτοις, κατά την αξιολόγησή της ως «δράση», φαίνεται να σήκωσε το βάρος της κοινωνικής ένταξης η οποία έτσι κι αλλιώς αποτελεί δυναμική στο χρόνο, πολύ-παραγοντική διαδικασία (π.χ. η εξασφάλιση στέγης δεν προβλέπει την υποχρέωση συντήρησης της προσφερθείσας κατοικίας, εντούτοις η διευκόλυνση της δυνατότητας συντήρησής της αποτελεί εξίσου σημαντική προϋπόθεση αξιοπρεπούς διαβίωσης). Ομοίως, αντίθετα με το σκοπό «κοινωνικά προσανατολισμένων» προγραμμάτων, η **χρηματοδότηση των δανείων αποκλειστικά με εθνικούς πόρους** ενδέχεται να δημιουργεί **αισθήματα επανάπαυσης** απέναντι στην προσπάθεια κρατικής αρωγής. Ιδίως, όταν τα αιτήματα του «δικαιωματικού λόγου» διατυπώνονται κατά τρόπο γενικό και αφαιρετικό, χωρίς ρεαλιστικό καθορισμό των συνθηκών που επιβάλλουν τη συνδρομή της πολιτείας (τσιγγάνικη ταυτότητα vs. πραγματικές συνθήκες), ο βαθμός στον οποίο αυτή απαιτείται και επομένως, ο βαθμός και το είδος «ανάδρασης» μεταξύ πολιτείας και επωφελούμενου, και η διάρκεια της επιβαλλόμενης ως αυτοδίκαιης στήριξης. Επί παραδείγματι, είναι προφανές ότι δεν χρήζει στεγαστικής συνδρομής το σύνολο των τσιγγάνων, απλώς και μόνο λόγω της συγκεκριμένης φυλετικής καταγωγής, αλλά εκείνοι που, συνεπικουρούσης και της τσιγγάνικης καταγωγής, βρίσκονται αντιμέτωποι με τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Για το λόγο αυτό κρίνεται αναγκαία η εποικοδομητική, απαλλαγμένη από **στερεοτυπικές είτε φοβικές αντιλήψεις** και **στείρες υπερβολές**, με **συγκεκριμένες και ενιαίες προτάσεις, διαμεσολάβηση** όλων των εμπλεκόμενων φορέων και πρωτίστως των συλλογικών οργάνων εκπροσώπησης των Τσιγγάνων, οι οποίοι λόγω της θέσης τους ενδείκνυνται για την ουσιαστική «επικοινωνία» δυνατών και αδύναμων σημείων, προβλημάτων και λύσεων. Στο ίδιο πνεύμα, γίνεται αντιληπτό ότι με γνώμονα την κοινωνική ένταξη και όχι τη διαιώνιση της περιθωριοποίησης, η συνεισφορά της κρατικής αρωγής κρίνεται, εν τέλει, από την ετοιμότητα των εμπλεκόμενων φορέων να εγκαταλείψουν αδιέξοδες συνήθειες και αντιλήψεις στη βάση μιας κοινής (Διοίκηση - Κοινωνία των Πολιτών – Ομάδα Στόχος) παραδοχής περί συμπεριφορών και αντισυμπεριφορών, ενθυμούμενοι ότι η μόνη προσφορά των τελευταίων (ως εσαεί δικαιολογημένης μορφής συμπεριφοράς) είναι η εδραιοποίηση της ανέχειας και η διαιώνιση του κοινωνικού αποκλεισμού. Πρέπει, με άλλα λόγια, να γίνει κοινή βάση δραστηριοποίησης όλων,

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

ότι η διασφάλιση του δικαιώματος στην ισότητα και ισονομία υπηρετείται από την ισότητα και όχι από την μονομερή, «κοινωνιολογική ερμηνεία» και ακολούθως, αποδοχή των εξαιρέσεων⁶.

Παράλληλα, και ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη ο σχεδιασμός της επόμενης προγραμματικής περιόδου, διαφαίνεται η στροφή της εθνικής πολιτικής κοινωνικής ένταξης των Ελλήνων Τσιγγάνων μέσα από **δράσεις διασποράς του πληθυσμού της ομάδας στόχου εντός του οικιστικού ιστού των τοπικών κοινωνιών** έναντι της δημιουργίας σύγχρονων γκέτο, χωρίς όμως να αποκλείεται και η οργανωμένη παρέμβαση της πολιτείας όπου αυτό κριθεί αναγκαίο από τις περιστάσεις. **Χαρακτηριστικό παράδειγμα πιλοτικής εφαρμογής αποτελεί η δανειοδότηση των τσιγγάνων της Νέας Αλικαρνασσού της Κρήτης. Χορηγήθηκαν 131 δάνεια σε τσιγγάνους του καταυλισμού, οι οποίοι διαβιούσαν μακριά από τον οικιστικό ιστό σε περιοχή δυσπρόσιτη χωρίς υποδομές και εξυπηρετήσεις προκειμένου να αποκτήσουν πρώτη κατοικία σε περιοχές της δικής τους επιλογής. Η εφαρμογή της εν λόγω παρέμβασης θα αξιοποιηθεί για τη διερεύνηση υιοθέτησης ανάλογων δράσεων για το σύνολο των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού που διαβιούν σε παρόμοιες συνθήκες.**

Β) Κατασκευή ολοκληρωμένων οικισμών ή/και αγορά οικοπεδικών εκτάσεων για την οργανωμένη οικιστική δόμηση που πραγματοποιούν οι Δήμοι της Χώρας. Η εν λόγω διάταξη υπάγεται στο νόμο περί της παραχώρησης (από το Κράτος) δημόσιων, δημοτικών ή κοινοτικών εκτάσεων γης σε Έλληνες Τσιγγάνους που έχουν ενταχθεί σε προγράμματα στεγαστικής δανειοδότησης χρηματοδοτούμενα ή με την εγγύηση του ελληνικού Κράτους. Ειδικότερα, **μέσω της:**

- **Έγκρισης τοπικών ρυμοτομικών σχεδίων** στο πλαίσιο εκτέλεσης επειγόντων προγραμμάτων στεγαστικής αποκατάστασης «ευπαθών κοινωνικών ομάδων» (Ν.3448/2006, Ν. 2790/2000, άρθρο 6 παρ. 2). Για την επιτάχυνση των σχετικών διαδικασιών και την άρση ερμηνευτικών προβλημάτων, έγινε νομοθετική ρύθμιση και προβλέφθηκε ρητά η παραπάνω διαδικασία.
- **Δωρεάν και κατά πλήρη κυριότητα παραχώρησης, δημοτικών και κοινοτικών ακινήτων** (από τους Ο.Τ.Α. της Χώρας σε Έλληνες Τσιγγάνους, δημότες τους). Ειδικότερα, με την αριθμ.61261/30-11-2004 Απόφαση του Υφυπουργού ΕΣΔΔΑ (ΦΕΚ 1851/Β/14-12-2004), εισάχθηκαν συγκεκριμένα κοινωνικά κριτήρια που λαμβάνουν υπόψη τους τις ειδικότερες συνθήκες διαβίωσης των Τσιγγάνων (π.χ. μονογονεϊκές οικογένειες, πολύτεκνες οικογένειες κ.α.) κατ' εφαρμογή των επιταγών που

⁶ Για παράδειγμα, η διεκδίκηση του δικαιώματος στην ιδιοκτησία ακυρώνεται από την ίδια τη βεβαιότητα με την οποία διεκδικείται το δικαίωμα στην ιδιοκτησία άλλων (παράνομη εγκατάσταση σε ιδιοκτησία τρίτων), ενώ αντίστοιχα, η νομιμοποίηση της καταπάτησης ξένων εκτάσεων λόγω έλλειψης κρατικής αρωγής μοιάζει να στερείται ουσιαστικού επιχειρήματος, αφού κατ' αναλογία, όποιος (τσιγγάνος ή μη τσιγγάνος) δεν έχει π.χ. σπίτι νομιμοποιείται να καταλαμβάνει το σπίτι του άλλου. Η εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την ευημερία των πολιτών είναι ευθύνη του κράτους και παράλληλα στις σύγχρονες πλουραλιστικές κοινωνίες ο πλούτος κατανέμεται ανισομερώς μέσα από τις διαδικασίες της αγοράς. Σε καμία όμως περίπτωση, το αίσθημα αδικίας που πιθανόν δημιουργείται από την ύπαρξη της εν λόγω ανισομέρειας δε δικαιολογεί την αυθαίρετη δράση, ή τη χρήση της γης σύμφωνα με τη «συλλογικότητα» που τη διεκδικεί.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

απορρέουν για την Ελλάδα από τα διεθνή συμβατικά κείμενα στα οποία έχει προσχωρήσει. Σημειώνεται ότι σύμφωνα και με τον αναθεωρημένο ΚΔΚ, η εν λόγω παρέμβαση εμπίπτει πλέον στις τοπικές αρμοδιότητες των Δήμων & Κοινοτήτων (Ν. 3463/2006, αρ.75,Ι.ε.3). Για παράδειγμα ο Δήμος Αιγείρου παραχώρησε 45 οικόπεδα για στέγαση σε ισάριθμες οικογένειες τσιγγάνων.

- **Εξασφάλιση ελάχιστων προδιαγραφών κατασκευής κατοικιών από τους Ο.Τ.Α.** με την θέσπιση υποχρέωσης κατασκευής κατοικιών ελάχιστης καθαρής επιφάνειας 85τμ για κάθε κατοικία (υπ' αριθμ.28807 ΚΥΑ, ΦΕΚ 812/Β/1-6-04).
- **Αγοράς οικοπεδικών εκτάσεων από τους ΟΤΑ** με τη χρηματοδοτική στήριξη του ΥΠΕΣ (ΠΔΕ) για τη μετεγκατάσταση ή την αναβάθμιση της οικιστικής κατάστασης στις περιοχές που αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα. Ήδη από το 2002 έως σήμερα έχει εγκριθεί η αγορά εκτάσεων συνολικού προϋπολογισμού 5,76 εκατ.€ σε 18 ΟΤΑ της Χώρας (Διδυμοτείχου, Σερρών, Συκεών, Βόλου, Ν. Ιωνίας Μαγνησίας, Παρελίων, Αιτωλικού, Ι. Π. Μεσολογγίου, Δύμης, Μόβρης, Αμαλιάδας, Γαστούνης, Κορινθίων, Νέας Κίου, Μελιγαλά, Τρίπολης, Τρικκαίων, Λάρισας) και βρίσκεται σε εξέλιξη η σχετική διαδικασία.
- **Κατασκευής βασικών υποδομών** (ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτροφωτισμού, οδικών δικτύων), **κατασκευή παιδικών χαρών σε νέους οικισμούς.**
- **Δημιουργίας μόνιμων οικισμών** Για την αντιμετώπιση του οικιστικού ζητήματος ολοκληρώθηκαν ή βρίσκονται σε εξέλιξη έργα στέγασης και κατασκευάσθηκαν μόνιμες κατοικίες. Ήδη δημιουργήθηκαν μόνιμοι οικισμοί στους Δήμους Διδυμοτείχου (54 κατοικίες), Σοφάδων (84 κατοικίες), Σερρών (25 κατοικίες), Μενεμένης (24 κατοικίες). Επίσης δημιουργήθηκαν μόνιμοι οικισμοί με τη χρήση στεγαστικών δανείων στους Δήμους Τρικκαίων, Μεταξάδων (27 κατοικίες και αναμένεται η κατασκευή άλλων 15) .

Γ) Στεγαστικές δράσεις που στοχεύουν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης σε υφιστάμενους οικισμούς μέχρι την επίτευξη βιώσιμης λύσης μόνιμης στεγαστικής αποκατάστασης. Ειδικότερα, πρόκειται για δράσεις που αφορούν στην:

- **Μετεγκατάσταση προσωρινών οικισμών.**
- **Δημιουργία προσωρινών οικισμών** με την κατασκευή υποδομών για την τοποθέτηση λυόμενων κατοικιών. Από το 2002 μέχρι σήμερα χορηγήθηκαν 557 λυόμενοι οικίσκοι για τη δημιουργία οικισμών με οργανωμένη υποδομή στους Δήμους Σερρών, Εχεδώρου, Αγρινίου, Ναυπάκτου, Τυχερού, Χρυσούπολης, Μυτιλήνης, Παρελίων, Τρικκαίων, Νέας Ιωνίας, Βραχναϊκών, Αμαλιάδας, Ξυλοκάστρου, ενώ αναμένεται άμεσα και η παραχώρηση νέων οικίσκων.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

- **Κατασκευή βασικών υποδομών σε υφιστάμενους οικισμούς:** ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτροφωτισμού, οδικών δικτύων, παιδικών χαρών κ.α. Χρηματοδοτούνται κατ' έτος περίπου 30 ΟΤΑ της χώρας.
- **Κατασκευή υποδομών υγείας:** λειτουργία ιατροκοινωνικών κέντρων (έως σήμερα 30) και 3 κινητών ιατροκοινωνικών μονάδων ανά τη χώρα. Ειδικότερα, το ΥΠΕΣ χρηματοδότησε τη δημιουργία των υποδομών για τη λειτουργία των ΙΑΚ και παραχώρησε σε συνεργασία με το ΥΠΕΧΩΔΕ 11 λυόμενες αίθουσες.
- **Κατασκευή υποδομών πολιτισμού και εκπαίδευσης:** πολιτιστικά εργαστήρια, κέντρα ψυχαγωγίας και δημιουργικής απασχόλησης σε Δήμους με αυξημένη συγκέντρωση Τσιγγάνων. Χρηματοδοτήθηκε η κατασκευή υποδομών σε 13 Δήμους της χώρας για την εγκατάσταση σπιτιών πολιτισμού – εντευκτηρίων (26).

Η ανάπτυξη παρεμβάσεων στεγαστικής και οικιστικής αποκατάστασης σε συνδυασμό με την παράλληλη κατασκευή υποδομών και παροχή υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης σε όλους τους τομείς της ζωής των Τσιγγάνων αποτέλεσε κεντρικό στόχο του προγράμματος κατά την εφαρμογή του προκειμένου να επιτευχθεί σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο βαθμό η κοινωνική ένταξη. Για το λόγο αυτό οι προσωρινοί οικισμοί πλαισιώθηκαν με υποδομές και υπηρεσίες υγείας πολιτισμού και εκπαίδευσης.

Παράλληλα οι δράσεις μόνιμου ή προσωρινού χαρακτήρα που αναλήφθηκαν απευθύνθηκαν κατά προτεραιότητα στην αντιμετώπιση των οξύτερων στεγαστικών προβλημάτων των νοικοκυριών με στόχο τη χωρική ενσωμάτωση των τσιγγάνων στον αστικό ιστό. Επιχειρώντας μια πρώτη αξιολόγηση παρατηρείται σημαντική βελτίωση της οικιστικής κατάστασης και των συνθηκών στέγασης των τσιγγάνων δεδομένου ότι οι προηγούμενες συνθήκες για πολλούς από αυτούς αναφέρονταν σε σπηλιές, παραπήγματα κλπ. Επίσης οι παρεμβάσεις σε πολλές περιπτώσεις αντιμετώπισαν τη συστέγαση των οικογενειών στο ίδιο κατάλυμα. Γενικότερα οι επιπτώσεις των παρεμβάσεων κρίνονται θετικές για το σύνολο των οικισμών στους οποίους εντάσσονταν οι χώροι διαμονής, είτε έμμεσα λόγω της βελτίωσης των όρων διαβίωσης των τσιγγάνων που με τη σειρά της προωθούσε την κοινωνική τους ένταξη, είτε άμεσα λόγω της πραγματοποίησης υποδομών που αφορούσαν το σύνολο των οικισμών και των οικιστών.

Αξίζει να τονιστεί ότι όλες οι **δράσεις στεγαστικής αποκατάστασης χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από εθνικούς πόρους** δεδομένου ότι οι δαπάνες στον τομέα της στεγαστικής αποκατάστασης δεν ήταν επιλέξιμες από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία, κατά την περίοδο εφαρμογής του Γ' Κ.Π.Σ. Για τη χρηματοδότηση των ανωτέρω έργων υποδομής και παρεμβάσεων στεγαστικής αποκατάστασης κατατίθενται στο ΥΠΕΣ προτάσεις από τους οικείους ΟΤΑ. Από το σύνολο των προτάσεων, οι τεκμηριωμένες και τεχνικά ώριμες αξιολογούνται και εγκρίνονται από Επιτροπή στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Κεντρικής Διοίκησης, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Τσιγγάνων (συλλογικό όργανο εκπροσώπησης τσιγγάνων και ανεξάρτητοι τσιγγάνοι εμπειρογνώμονες). Ο έλεγχος των έργων

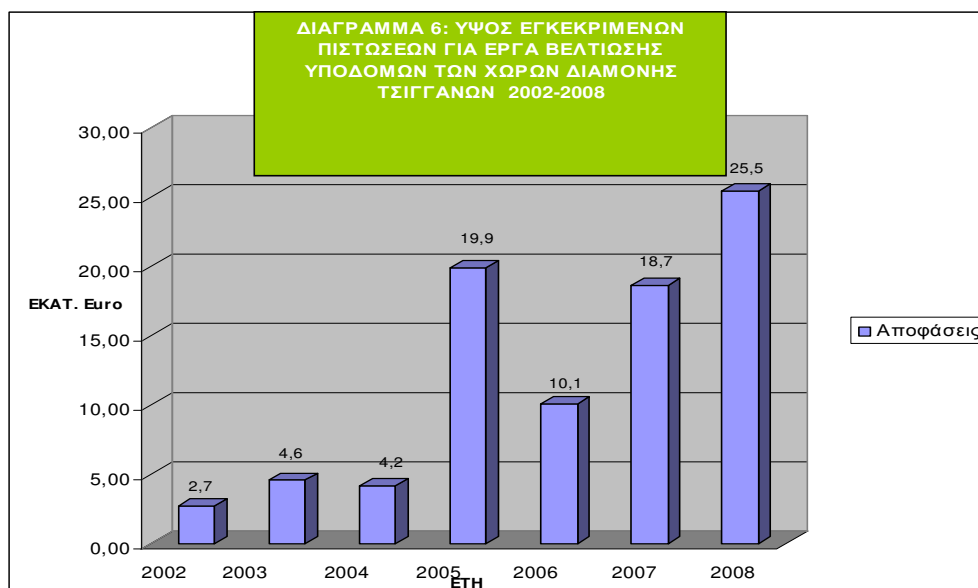

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

πραγματοποιείται σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία από τις Τεχνικές Υπηρεσίες των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ και από την Τεχνική Υπηρεσία των αντίστοιχων Περιφερειών για τους ΟΤΑ που δε διαθέτουν Τεχνική Υπηρεσία, ενώ η απορρόφηση των πιστώσεων γίνεται με βάση την πρόοδο και την πιστοποίηση των εργασιών. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (Ν.3463/2006, άρθρο 75,1.ε.3,5) η στεγαστική αποκατάσταση άστεγων δημοτών αποτελεί κύρια ευθύνη και αρμοδιότητα των ΟΤΑ.

Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με τις προτάσεις που υποβλήθηκαν από τους ΟΤΑ της χώρας, το Υπουργείο Εσωτερικών **έχει εγκρίνει, από το 2002** έως και σήμερα, από το ΠΔΕ, σε 92 Δήμους της χώρας έργα στεγαστικών υποδομών συνολικού προϋπολογισμού **85,62 εκατ.€**, ενώ σύμφωνα με την πορεία των εργασιών, **έχει πληρωθεί ποσό 42,32 εκατ.€**. Βάσει των προτάσεων που κατατέθηκαν στο ΥΠΕΣ και αξιολογήθηκαν, το έτος 2008, εντάχθηκαν για χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων έργα σε 27 ΟΤΑ της χώρας, προϋπολογισμού 25,47 εκατ. € (εκδόθηκαν αποφάσεις) και έγιναν πληρωμές ύψους 8,56 εκατ. €. Έναντι 30 έργων που εντάχθηκαν το 2007 στο πρόγραμμα προϋπολογισμού 18,67 εκατ. € και πληρωμών 7,78 εκατ. €.

Αναλυτικότερα από το 2002 έως και το 2008 το ύψος των ενταγμένων έργων/ενεργειών στο ΠΔΕ παρουσιάζονται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Πηγή: ΠΔΕ ΣΑΕ055, ΥΠΕΣ Δ/νση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων και Δ.Ο.

2^{ος} ΑΞΟΝΑΣ: ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Η αναφορά στον άξονα των υπηρεσιών γίνεται για την πληρότητα των δράσεων του προγράμματος. Αναλυτικά και επικαιροποιημένα στοιχεία θα αποσταλούν στην ΕΕΔΑ από τους αρμόδιους φορείς.

Εκπαίδευση (Υπ. Παιδείας και Θρησκευμάτων): Στόχος είναι η ένταξη του συνόλου των Τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα (προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση), η αύξηση του ποσοστού των παιδιών που πηγαίνει στο δημοτικό σχολείο, η συνύπαρξη τους μέσα στην ίδια τάξη με τους υπόλοιπους μαθητές, η αύξηση του ποσοστού των παιδιών που συνεχίζουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ο περιορισμός των διαρροών των μαθητών από το σχολείο. Ειδικότερα μέτρα που υλοποιούνται:

- Διευκόλυνση της εγγραφής στο σχολείο ανεξαρτήτως πιστοποιητικών κ.α.
- Κάρτα μετακινούμενου μαθητή
- Οικονομική ενίσχυση μαθητών
- Εκπαιδευτική – παιδαγωγική παρακολούθηση και υποστήριξη μαθητών (προγράμματα προκατάρτισης και ενισχυτικής διδασκαλίας)
- Δίκτυο διαμεσολαβητών – σχολεία παρέμβασης – σχολεία παρακολούθησης
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών & Υπηρεσιακών παραγόντων - Ευαισθητοποίηση κοινής γνώμης
- Διαμόρφωση και έκδοση ειδικού διδακτικού υλικού (προετοιμάστηκαν τρία βιβλία γλώσσας και τρία βιβλία μαθηματικών για τους τσιγγάνους μαθητές, ολοκληρώθηκε η συγγραφή αντίστοιχων βιβλίων για το δάσκαλο καθώς και «Επιμορφωτικού Οδηγού» που απευθύνεται στους διδάσκοντες γλώσσας και μαθηματικών).

Για τα έτη 2005-2007 επαναπροκηρύχθηκε το ειδικό πρόγραμμα με τίτλο «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο». Το πρόγραμμα υλοποιείται από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και έχει συνολικό προϋπολογισμό 5.307.351€, περιλαμβάνει δε, ένα δίκτυο 170 σχολείων παρέμβασης και 170 σχολείων παρακολούθησης. Τα σχολεία παρέμβασης υλοποιούν τις εξής δράσεις: Ενισχυτική – μαθησιακή παρέμβαση (διδασκαλία μαθημάτων γλώσσας, μαθηματικών και ιστορίας της ομάδας στόχου), εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης (μαθήματα μουσικής, Η/Υ, ξένης γλώσσας καθώς και δημιουργικά παιχνίδια), επιμόρφωση εκπαιδευτικών και υπηρεσιακών παραγόντων (π.χ. σχολικών συμβούλων, διευθυντών, επιμορφωτικές ημερίδες, εκδηλώσεις κ.α.). Κατά το σχολικό έτος 2006-2007 ενεγράφησαν 8.065 μαθητές στα σχολεία παρέμβασης του προγράμματος.

Η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Γ.Γ.Ε.Ε./ΥΠ.Ε.Π.Θ.) είναι ο κύριος φορέας υλοποίησης δράσεων στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων και της δια βίου μάθησης για όσους διαμένουν στην Ελλάδα (ανεξαρτήτως του επιπέδου εκπαίδευσής τους), αλλά και τους Έλληνες του εξωτερικού. Σε όλες τις δομές και τα αυτόνομα προγράμματα, η πρόσβαση είναι

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

ισότιμη για όλους, ανεξαρτήτως εθνικότητας, θρησκειώματος, καταγωγής ή φύλλου, ώστε όλοι οι πολίτες να απολαμβάνουν ισότιμα τα πλεονεκτήματα της εκπαίδευσης και να παρέχεται σε όλους η δυνατότητα βελτίωσης των δεξιοτήτων τους για την ενδυνάμωσή τους στην αγορά εργασίας. Σημειώνεται δε, ότι δεν υπάρχουν πολιτικές και πρακτικές που να επιφέρουν έστω και ακούσια διαχωρισμό για οποιοδήποτε λόγο.

Η Γ.Γ.Ε.Ε. επιδεικνύοντας ιδιαίτερη ευαισθησία στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και ακολουθώντας στην κοινωνική ένταξη των Τσιγγάνων στην ελληνική κοινωνία και στην ενδυνάμωση της θέσης τους στην αγορά εργασίας, σχεδιάζει και υλοποιεί δράσεις και προγράμματα δια βίου μάθησης με στόχο μια ολοκληρωμένη παρέμβαση για την κάλυψη των πραγματικών εκπαιδευτικών αναγκών των Τσιγγάνων, ώστε να επιτευχθεί η ενεργητική και δυναμική συμμετοχή τους στην ελληνική κοινωνία.

Υπό το φως των ανωτέρω, οι Τσιγγάνοι έχουν την ευκαιρία:

- Να αποκτήσουν τη βασική δεξιότητα της γλώσσας, απαραίτητη για την προσωπική ανάπτυξη και ανέλιξή τους,
- Να αποκτήσουν απολυτήριο δημοτικού σχολείου,
- Να αποκτήσουν απολυτήριο Γυμνασίου,
- Να αποκτήσουν βασικές και νέες βασικές δεξιότητες,
- Να ενημερωθούν για τα δικαιώματά τους ως ισότιμοι πολίτες της χώρας,
- Να εκπαιδευτούν στις Νέες Τεχνολογίες (ΗΡΩΝ),
- Να διαπαιδαγωγούν σωστά τα παιδιά τους και να τα βοηθούν στη σχολική διαδικασία (ΣΧΟΛΕΣ ΓΟΝΕΩΝ).

Επιπλέον, η Γ.Γ.Ε.Ε., λαμβάνοντας υπόψη τις προκύπτουσες εκπαιδευτικές και μαθησιακές ανάγκες των τσιγγάνων και σε συνεργασία με επίσημους φορείς των Ελλήνων Τσιγγάνων, σχεδιάζει συνεχώς και υλοποιεί δράσεις με στόχο την ενεργό ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.

Υγεία (Υπ. Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης): Υλοποίηση προγραμμάτων προληπτικής ιατρικής και εμβολιασμών για τους διαβιούντες σε καταυλισμούς. Για το λόγο αυτό λειτουργούν κινητές ιατρο-κοινωνικές μονάδες και μια μονάδα προληπτικών γυναικολογικών εξετάσεων (test rap, μαστογραφία κ.α.), για τους διαβιούντες σε καταυλισμούς, αλλά και ιατρο-κοινωνικά κέντρα που απευθύνονται σε τσιγγάνους που διαβιούν σε οργανωμένους οικισμούς (συγχρηματοδοτούμενων από το ΕΚΤ, «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις των ΠΕΠ») και παρέχουν υπηρεσίες πρόληψης, βασικής πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και κοινωνικής φροντίδας, εμβολιασμοί, υπηρεσίες συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού καθώς και τη διευκόλυνση πρόσβασης των Ελλήνων Τσιγγάνων στο ΕΣΥ, την εξοικείωσή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες και την κοινωνική τους ένταξη. Μέχρι σήμερα λειτουργούν 30 ιατροκοινωνικά κέντρα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

σε ισάριθμους Δήμους της Χώρας με καταυλισμούς τσιγγάνων. Αναλυτικά στοιχεία για τα Ιατροκοινωνικά κέντρα παρουσιάζονται σε σχετικό πίνακα στο Παράρτημα. Στο πρόγραμμα συμμετέχει και το ΕΚΑΚΒ από τον Οκτώβριο του 2003 με κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους. Η λειτουργία των ιατροκοινωνικών κέντρων είναι ιδιαίτερης σημασίας για όσους διαβιούν σε απομακρυσμένες περιοχές σε σχέση με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Η σύσταση και λειτουργία τους, δημιούργησε τους όρους για την υποβοήθηση της πρόσβασης του πληθυσμού των τσιγγάνων στο Σύστημα Υγείας και τις αντίστοιχες δομές (Νοσοκομειακό σύστημα - Κέντρα Υγείας – Περιφερειακά Δημοτικά Ιατρεία).

Απασχόληση (Υπ. Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας): Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική κατάρτιση» στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για ομάδες με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες χρηματοδοτεί παρεμβάσεις για Ρομά που συμπεριλαμβάνουν δράσεις εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας (προκατάρτιση), γενική επαγγελματική κατάρτιση, συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες και δράσης για την δημιουργία Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών. Μέχρι σήμερα έχουν ωφεληθεί 1340 άτομα (προκατάρτιση, κατάρτιση και Συνοδευτικές υπηρεσίες).

Όπως είπαμε και παραπάνω το Ε.Π., καθώς και Εθνικά Προγράμματα (ΟΑΕΔ) υλοποιούν παρόμοιες δράσεις που απευθύνονται σε ομάδες με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες ή ευπαθείς ομάδες και στις οποίες συμμετέχουν και Έλληνες Τσιγγάνοι.

Στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, αξίζει να σημειωθεί, η δράση που αφορά στην λειτουργία των **Ιατροκοινωνικών Κέντρων** σε οικισμούς Τσιγγάνων. Σήμερα λειτουργούν 30 τέτοια κέντρα. Τα συγκεκριμένα Κέντρα προσφέρουν σημαντικές υπηρεσίες στον τομέα της Υγείας και μια σειρά άλλων κοινωνικών υπηρεσιών καθώς και πολλές δραστηριότητες που εστιάζονται στην υποστήριξη των παιδιών και ενήλικων.

Το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας υπεύθυνο για τον συντονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου υποστηρίζει δράσεις του ΕΚΤ. Συγκεκριμένα για τις δράσεις που αφορούν στους Ρομά, εκπονήθηκαν οδηγοί λειτουργίας για τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα σε συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία. Επιπλέον, αναπτύχθηκε μια διαδικτυακή βάση δεδομένων η οποία εγκαταστάθηκε σε όλα τα Κέντρα με στόχο τη συλλογή κρίσιμων στοιχείων αναφορικά με την ομάδα στόχο.

Επιπρόσθετα, σε συνεργασία και με το ΥΠΕΣ ολοκληρώθηκε η εκπόνηση μελέτης με στόχο α) την αποτίμηση των δράσεων που έχουν υλοποιηθεί έως τώρα (μέσα από το Εθνικό Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα), β) την επικαιροποίηση των αναγκών των οικισμών και του πληθυσμών που διαβιούν σε αυτούς και γ) την εκπόνηση ενός πολυετούς (20ετία) πολυτομεακού σχεδίου δράσης αλλά και την εξειδίκευση δράσεων που θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν άμεσα από πόρους του ΕΚΤ στην επόμενη προγραμματική περίοδο καθώς και την διερεύνηση μηχανισμών υλοποίησης.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Μέσω της **Κοινοτικής Πρωτοβουλίας "EQUAL"** που αποτελεί εργαλείο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση και στοχεύει στον προσδιορισμό νέων πολιτικών για την αγορά εργασίας όσον αφορά στις ευπαθείς ομάδες εκπονήθηκαν μια σειρά εργαλείων και μελετών που αφορούν στους Ρομά και ειδικότερα των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν αναφορικά με την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας. Επίσης αποκτήθηκε εμπειρία και τεχνογνωσία από την εφαρμογή δράσεων από εταιρικές συνεργασίες από τους κοινωνικούς εταίρους.

Στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού», για την περίοδο 2007 – 2013 προβλέπονται παρεμβάσεις για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής ατόμων με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (π.χ. Ρομά).

Πολιτισμός – Αθλητισμός (Υπ. Πολιτισμού): Βασικός στόχος είναι η κοινωνική ένταξη και συμμετοχή των Ελλήνων Τσιγγάνων στα σύγχρονα πολιτιστικά δρώμενα με την παράλληλη καταγραφή και διάδοση της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Η δράση υλοποιείται με εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Ειδικότερες δράσεις που υλοποιούνται είναι οι ακόλουθες:

- **Διαπολιτισμικό Εργαστήριο Ιλίου:** Το έτος 2007-2008 το πρόγραμμα δράσεων του Διαπολιτισμικού Εργαστηρίου στο Ίλιον ανανεώθηκε και εμπλουτίστηκε, ύστερα από αξιολόγηση και κυρίως με την ευκαιρία ανακήρυξης του 2008 ως Ευρωπαϊκό Έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου. Λειτουργεί καθημερινά και συμμετέχουν 7-10 μαθητές ηλικίας 6-14 ετών, σε κάθε εργαστήριο (συνεπώς επωφελούνται σε ετήσια βάση κατά μέσο όρο 30-35 νεαροί τσιγγάνοι από την περιοχή). Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε Εργαστήρια Δημιουργικής Απασχόλησης, Καλλιτεχνικής Χειροτεχνίας και Μουσικής. Για πρώτη φορά φέτος οργανώθηκε πιλοτικά **Εργαστήρι Μαθησιακής Υποστήριξης**, ακολουθώντας τις ανάγκες των ίδιων των παιδιών. Το έργο των μαθητών ενθαρρύνεται με τη δημιουργία από το ΥΠΠΟ ειδικής έκδοσης με έργα τους, όπως κάρτες, ημερολόγια, ψηφιακά μουσικά μέσα κ.α.
- **Μουσειοσκευή με θέμα τον πολιτισμό των τσιγγάνων:** σχεδιασμός και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για την εξοικείωση των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με τον τσιγγάνικο πολιτισμό, σε περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση τσιγγάνικου πληθυσμού.
- **Εκπαιδευτικά προγράμματα:** ξεναγήσεις τσιγγάνων μαθητών σε μουσεία και παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων.
- **Σπίτια πολιτισμού:** δομές πολιτισμού (εντευκτήρια, σπίτια πολιτισμού) σε 13 Δήμους της χώρας (σύνολο 26) με μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση της ομάδας στόχου.
- Συμμετοχή σε προγράμματα **μαζικού αθλητισμού**.

Η υλοποίηση του προγράμματος στηρίζεται σε μια διαδικασία συνεχούς αξιολόγησης για την αποτελεσματικότερη ανταπόκρισή του στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και ανάγκες, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι η υλοποίηση των ως ανωτέρω επιλέξιμων δράσεων αποτελεί προϊόν μιας δυναμικής εσωτερικής διαδικασίας ανατροφοδότησης (αποτελεσμάτων και επιδιωκόμενου στόχου). Καθίσταται σαφές δηλαδή, ότι, λόγω του μεγέθους των διατιθέμενων κονδυλίων και του μακροπρόθεσμου έτσι κι αλλιώς ορίζοντα επίτευξης των στόχων των υλοποιούμενων παρεμβάσεων, τόσο η εκ των προτέρων (ex ante) όσο και εκ των υστέρων (ex post) αξιολόγηση δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την επιλεγείσα μορφή συνεχούς επανεξέτασης και αναμόρφωσης (swot analysis) του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου. Ωστόσο, με βάση και τις διαπιστώσεις που αναπτύχθηκαν στις γραμμές που προηγήθηκαν, τίθεται ο προβληματισμός περί της προώθησης της κοινωνικής ένταξης μέσω της παροχής οικονομικών κινήτρων-προνομίων καθώς η παροχή οικονομικών κινήτρων μπορεί μεν να στηρίξει τη διαδικασία καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού, δεν μπορεί όμως να την υποκαταστήσει ή να προκαθορίσει την επιτυχή της έκβαση.

Στο παραπάνω πλαίσιο ανατέθηκε και ολοκληρώθηκε μελέτη με στόχο α) την αποτίμηση των δράσεων που εντάσσονται στο Εθνικό Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα για τους Τσιγγάνους καθώς και άλλων δράσεων που αφορούν στη συγκεκριμένη ομάδα, β) τη διερεύνηση/ επικαιροποίηση στοιχείων για την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης (προβλήματα και ανάγκες) και γ) την εκπόνηση ενός πολυετούς Σχεδίου Δράσης, πολυτομεακού χαρακτήρα για την Δ' Προγραμματική Περίοδο και μετέπειτα. Ειδικότερα, η αποτίμηση των έως τώρα υλοποιηθεισών δράσεων (περίοδος του Γ'ΚΠΣ) εστιάζεται στα προβλήματα και στις αιτίες των πιθανών προβλημάτων υλοποίησης, καθώς και της αποτελεσματικότητας αυτών και της ανάδειξης καλών πρακτικών.

Επίσης, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Διοικητική Μεταρρύθμιση» προτάθηκε από το ΥΠΕΣ η «Αναδιοργάνωση του πλαισίου του προγράμματος στεγαστικής αποκατάστασης ευπαθών κοινωνικών ομάδων μέσω της αποτίμησης του υφιστάμενου προγράμματος στεγαστικής δανειοδότησης, της αξιολόγησης του βαθμού επίτευξης των άμεσων και έμμεσων στόχων του, με σκοπό τη δημιουργία αναγκαίας «τεχνογνωσίας» για την υιοθέτηση κατάλληλων δημόσιων πολιτικών για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η εμπειρία από την εφαρμογή των έργων και δράσεων για τους Έλληνες Τσιγγάνους υποδεικνύουν την ανάγκη για την υιοθέτηση πολιτικών που θα ενθαρρύνουν την κοινωνική ένταξη μέσω της διασποράς. Για παράδειγμα η στεγαστική δανειοδότηση του συνόλου των τσιγγάνων του καταυλισμού της Νέας Αλικαρνασσοῦ φιλοδοξεί να αποτελέσει πιλοτικό παράδειγμα και για άλλες περιοχές της χώρας καθώς και για άλλες ομάδες του πληθυσμού. Αν επιτύχει το εγχείρημα θα γίνει προσπάθεια να ενταχθούν παρόμοιες δράσεις στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ).

ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Τόσο σε τοπικό, όσο και σε κεντρικό επίπεδο, έχουν υιοθετηθεί **συμμετοχικές διαδικασίες** στις οποίες μετέχουν οι εκπρόσωποι των Τσιγγάνων και οι συναρμόδιοι φορείς (Δι-Υπουργική Επιτροπή, Ομάδα Υποστήριξης Έργου ΔΥΕ, Επιτροπή για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων), ενώ παράλληλα προωθείται κάθε αναγκαία **θεσμική μεταρρύθμιση**. Ακόμη, με πρωτοβουλία των ΟΤΑ της χώρας, έχει συγκροτηθεί και λειτουργεί το **Διαδημοτικό Δίκτυο ΡΟΜ** στο οποίο μετέχουν οι Δήμοι στα διοικητικά όρια των οποίων διαβιούν Έλληνες Τσιγγάνοι και εκπρόσωποι των Τσιγγάνων. Προκειμένου για την προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των Τσιγγάνων, το Δίκτυο ΡΟΜ συνεργάζεται τακτικά με την κεντρική διοίκηση και τους εκπροσώπους των τσιγγάνων. Στην ίδια κατεύθυνση, με σκοπό την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και την ενεργό δράση, η κεντρική διοίκηση, οι τοπικοί φορείς και οι δραστηριοποιούμενες στον τομέα αυτό ΜΚΟ (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Διαδημοτικό Δίκτυο ΡΟΜ, ΜΚΟ ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ κ.α.) οργανώνουν ημερίδες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η εν λόγω πληθυσμιακή ομάδα (Βόλος, Τρίκαλα, Αθήνα, Μενεμένη, Μόβρη, Φάρσαλα, Άμφισσα, Εύοσμος κ.α.).

Εκτός από τη συμμετοχή των Τσιγγάνων στις διοικητικές δομές του κράτους, οι τελευταίοι συμμετέχουν εξίσου και στις **διαδικασίες πολιτικής εκπροσώπησης σε εθνικό και τοπικό επίπεδο**. Σε συνέχεια και των πρόσφατων βουλευτικών εκλογών (Σεπτέμβριος 2007) 4 Τσιγγάνοι (3 άνδρες και 1 γυναίκα) έθεσαν υποψηφιότητα με τα δύο μεγάλα πολιτικά κόμματα στις εκλογικές περιφέρειες της Α' Θεσσαλονίκης και της Αττικής, η γυναίκα υποψήφιος συμμετείχε στην μεγαλύτερη εκλογική περιφέρεια της χώρας, τη Β' Αθήνας, ενώ ο τέταρτος υποψήφιος απέσυρε την υποψηφιότητά του παρέχοντας πολιτική υποστήριξη σε συνυποψήφιό του στην ίδια εκλογική περιφέρεια. Παράλληλα, σε ό,τι αφορά στη συμμετοχή των τσιγγάνων στη **δημόσια ζωή**, αυτοί οργανώνονται σε **συλλογικά όργανα εκπροσώπησης**, σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, για την προώθηση των πολιτικών, εκπαιδευτικών και πολιτιστικών τους δικαιωμάτων. Ενδεικτικά αναφέρουμε την «Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Ελλήνων Ρομά», «Επιμορφωτικός Σύλλογος Τσιγγάνων Αγίας Βαρβάρας», «Πανελλήνια Ένωση Φίλων των Τσιγγάνων και της τσιγγάνικης μουσικής», «Ομοσπονδία Ελλήνων Τσιγγάνων Βορείου Ελλάδος, Μακεδονίας & Θράκης», «Σύλλογος Ελλήνων Τσιγγάνων Η ΕΛΠΙΔΑ», «Σύλλογος Τσιγγάνων Σερρών» κ.α. Τέλος, συμμετέχουν στις δομές της κεντρικής και της τοπικής αυτοδιοίκησης, τόσο ως αιρετοί, ως εκπρόσωποι των τσιγγάνων, καθώς και ως υπάλληλοι των οργάνων της διοίκησης και αυτοδιοίκησης.

Για τη διασφάλιση του **δικαιώματος πρόσβασης στην πληροφορία και τις υπηρεσίες**, οι Τσιγγάνοι εξυπηρετούνται σε καθημερινή βάση, σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο (ΥΠΕΣ, ΟΤΑ, ΚΕΠ, Ιατροκοινωνικά Κέντρα) σε ό,τι αφορά στην ενημέρωσή τους για τα υλοποιούμενα προγράμματα, τη σχετική νομοθεσία και την εξέλιξη – διεκπεραίωση των υποθέσεών τους (αντιμετώπιση τυχόν προβλημάτων κατά την διεκπεραίωση των υποθέσεών τους κ.τ.λ.).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Αντίστοιχα, η σχετική νομοθεσία για το πρόγραμμα στεγαστικής δανειοδότησης, μετά τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, αποστέλλεται για δημοσιοποίηση σε όλους τους ΟΤΑ της χώρας, στα ΚΕΠ καθώς και στην ΠΟΣΕΡ για την ενημέρωση των Συλλόγων τους και την ανάρτησή της στους οικισμούς των τσιγγάνων. Επιπροσθέτως, έχει αναρτηθεί για την ενημέρωση όλων στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών (www.ypes.gr/daneia_tsigganwn.htm). Ένα ακόμα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της άρσης του κοινωνικού αποκλεισμού και της καταπολέμησης των διακρίσεων, αποτέλεσε η θεσμοθέτηση **εναλλακτικών διοικητικών διαδικασιών**, που λαμβάνουν υπόψη τους τις ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσης των ευπαθών κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού, μεταξύ των οποίων και του πληθυσμού των Ελλήνων Τσιγγάνων. Στη βάση αυτή επισημαίνονται:

- Εισαγωγή **μέτρων θετικής διάκρισης στον αναθεωρημένο Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων**, σύμφωνα με την οποία, στις αρμοδιότητες των δημοτικών και κοινοτικών αρχών εμπίπτει και ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη των Τσιγγάνων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της κοινωνίας (Ν.3463/2006, άρθρο 75,Ι.ε.5).
- Έγκριση **τοπικών ρυμοτομικών σχεδίων** στο πλαίσιο εκτέλεσης επειγόντων προγραμμάτων στεγαστικής αποκατάστασης «ειδικών κοινωνικών ομάδων» (Ν.3448/2006, Ν. 2790/2000, άρθρο 6 παρ. 2).
- Πρόβλεψη για χαρακτηρισμό της στεγαστικής αποκατάστασης των τσιγγάνων ως μεγάλο αναπτυξιακό έργο (βλ. Δήμο Κομοτηνής)⁷ προκειμένου να προχωρήσουν άμεσα τα στεγαστικά προγράμματα. Παράλληλα ο Δήμος Κομοτηνής προχώρησε σε έγκριση της πολεοδομικής μελέτης και την κήρυξη απαλλοτρίωσης έκτασης περίπου 100 στρεμμάτων στην περιοχή «Αναχώματος Κικιδίου» προκειμένου να υλοποιήσει πρόγραμμα μετεγκατάστασης των τσιγγάνων που είναι εγκατεστημένοι στην περιοχή «Τέρμα Αδριανουπόλεως» Έχει εκκινήσει τη διαδικασία εκπόνησης συμπληρωματικών μελετών που αφορούν έργα οδοποιίας-οδοφωτισμού ύδρευσης, αποχέτευσης και έργα κοινής ωφέλειας.
- Θέσπιση διαδικασιών αξιολόγησης στη βάση **κοινωνικών κριτηρίων** που λαμβάνουν υπόψη τους τις ειδικότερες συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού των Τσιγγάνων (μονογονεϊκές οικογένειες, άτομα με αναπηρίες, χαμηλού εισοδήματος κ.τ.λ.).

⁷ Αριθμ. 44549 ΚΥΑ Υπουργών Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης – Αγροτικής Ανάπτυξης (ΦΕΚ 1347/1-9-2004) με την οποία χαρακτηρίστηκε μεγάλο αναπτυξιακό έργο η στεγαστική αποκατάσταση των τσιγγάνων του Δήμου Κομοτηνής.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

- **Έκδοση πιστοποιητικών γέννησης** με δικαστική απόφαση κατ' εκούσια δικαιοδοσία του δικαστηρίου⁸ σε περιπτώσεις μη ύπαρξης/έκδοσής τους.
- **Διευκόλυνση της εγγραφής των μαθητών** στο σχολείο ανεξαρτήτως κατοχής πιστοποιητικών ή εγγραφής στα δημοτολόγια των Δήμων.
- Έκδοση **άδειας οδήγησης με προφορική εξέταση** (ΥΠ.Μ.Ε. - Μηχανογραφικό Σύστημα Θεωρητικής Εξέτασης Υποψηφίων Οδηγών) για άτομα με δυσκολίες στη μάθηση, αγράμματους κωφάλαλους κ.τ.λ. Η εν λόγω ρύθμιση έχει ιδιαίτερη σημασία για τον πληθυσμό των Τσιγγάνων δεδομένου ότι, για ένα μεγάλο ποσοστό αυτών, η χρήση αυτοκινήτου αποτελεί βασικό μέσο επαγγελματικού προσπορισμού (πέραν των λοιπών καθημερινών αναγκών που εξυπηρετεί).

Όλα όσα αναφέρθηκαν αποτυπώνουν τις δράσεις της πολιτείας για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων τσιγγάνων, ωστόσο η κοινωνική ένταξη δεν εξαντλείται στη διοικητική διαδικασία, στην ενσωμάτωση θεσμικών λειτουργιών και στην εφαρμογή ενός προγράμματος. Εκτός από τα οικονομικά μεγέθη απαιτούνται παρεμβάσεις τόσο σε πολιτισμικό όσο και κοινωνικό επίπεδο από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (Κεντρική Διοίκηση, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Τσιγγάνους, Εθνικούς και Διεθνείς Οργανισμούς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Κοινωνία των Πολιτών κλπ).

⁸ Σχετικό νομικό πλαίσιο: Ν.344/1976, Π.Δ.497/1991, Δ.Κ.Κ. όπως ισχύει με τις τροποποιήσεις και συμπληρώσεις των διατάξεων μέχρι την εφαρμογή του Ν.3013/2002. Στο πλαίσιο αυτό προβλέπονται και ειδικότερες ρυθμίσεις για τη διευθέτηση ζητημάτων Ιθαγένειας των Τσιγγάνων (Γενική Διαταγή 69468/212/20-10-1979 και 51/12-3-1979 με τις οποίες καθορίζονται οι προϋποθέσεις για την ελληνική υπηκοότητα, η εγγραφή στα μητρώα αρρένων και στα δημοτολόγια (ΠΔ 570/1963, ΠΔ 6/10/1951) καθώς και ο καθορισμός της ηλικίας τους ελλείψει των απαιτούμενων δικαιολογητικών (ΝΔ 762/70).